

KAKO LEPO JE BITI ČEBELAR ...

Bilten ob 80. obletnici ustanovitve
Čebelarskega društva Stična

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

061.2:638.1(497.4Stična)(091)(082)
638.1(497.4Stična)(082)

ČEBELARSKO društvo (Stična)

Kako lepo je biti čebelar --- : bilten ob 80. obletnici ustanovitve Čebelarskega društva Stična /
[urednik Petra Peunik Okorn]. - Stična : Čebelarsko društvo, 2016

ISBN 978-961-285-270-2

1. Gl. stv. nasl. 2. Peunik Okorn, Petra
284803328

7. Čebelarjenje v stiški okolici ima bogato čebelarsko zgodovino

*zasl. prof. dr. Andrej Šalehar
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta,
Oddelek za zootehniko, 1230 Domžale*

Izvleček

V stiški bližnji in nekoliko oddaljeni okolici so od sredine 18. do pričetka 20. stoletja čebelarili, o tem pisali in izdajali čebelarske knjige ter revije, trgovali s čebelami in širili kranjsko čebelo po Evropi in svetu, organizirali čebelarje, pospeševali in poučevali čebelarjenje med drugimi tudi Peter Pavel Glavar (1721–1784), Jurij Jonke (1777–1864), Emil Rothschütz (1836–1909) in Josip Jerič (1823 – 1888). Predstavljene so njihove biografije in opisani njihovi izvorni doprinosi (skupaj 20) k razvoju slovenskega čebelarstva. Najpomembnejši med njimi, našteti kronološko, so: prva strokovna predstavitev kranjskega čebelarstva (1768), presoja prahe matic s troti v zraku (1771), prva slovenska čebelarska knjiga (1776), pravila za čebelarsko vrtnarsko šolo na Lanšprežu (1781), prva čebelarska šola na Kranjskem (Lanšprež) in poučevanje v slovenskem jeziku (1781), Krajski Zbelarzhik – tretja izdana slovenska čebelarska knjiga (1836, 1844), prve objave o kranjskem čebelarstvu v Bienen-Zeitung (1846 – 1851), inštrukcije za učitelje na ljudskih šol na kmetih za poučevanje čebelarstva (1857), prvi opis in poimenovanje kranjske čebele v Bienen-Zeitung (1857), prvi izvozi kranjske čebele (1858–1862), prvi kranjski trgovski čebelnjak (1868), izvozi in širjenje kranjske čebele, listovni panj (1868 – 1909), ustanovitev kranjskega društva za umno čebelarstvo (1873), predlog s programom za čebelarsko šolo na gradu Podsmreka pri Višnji Gori (1873, 1874), vodenje kranjskega društva za umno čebelarstvo (1873–1882), urejevanje revije Krainer Biene (1873 – 1875) in Slovenska čebela (1873 – 1882), sodelovanje z dr. Pollmannom in vpis kranjske čebele v zoološko

sistematiko medonosnih čebel (1879), in izdajanje revije Imkers Rundschau na gradu Podsmreka pri Višnji Gori (1890–1893). Prispevki omenjenih štirih čebelarjev, ki so delovali na Dolenjskem, so bogati. Znatno so prispevali k poznavanju, napredku in slavi kranjskega čebelarstva, k širjenju kranjske čebele v Evropi in svetu ter k vpisu kranjske čebele v zoološko sistematiko medonosnih čebel.

Ključne besede: kranjska čebela in kranjsko čebelarstvo, Peter Pavel Glavar, Jurij Jonke, Emil Rothschütz, Josip Jerič, izvorni doprinosi, čebelarska šola, zoološka sistematika

Abstract

From the mid-18th century and to the start of the 20th century, beekeeping was present in the Stična surroundings and its larger area. Books on apiculture were written and published, as were magazines, bees were traded, and the Carniolan honey bee was spread throughout Europe and the world. Organising, stimulating and educating beekeepers were also, among others, Peter Pavel Glavar (1721–1784), Jurij Jonke (1777–1864), Emil Rothschütz (1836 – 1909) and Josip Jerič (1823–1888). Here their biographies as well as the descriptions of their original contributions (altogether 20) to the development of Slovenian beekeeping are presented.

Their most important contributions are, in chronological order: first scientific presentation of Carniolan beekeeping (1768), validating the process of mating between a queen bee and drones in mid-air (1771), first Slovenian book on beekeeping (1776), set of rules for the school of beekeeping and horticulture in Lanšprež

(1781), first beekeeping school in Carniola (Lanšprež) and teaching in Slovenian (1781), Krajski Zbelarzhik – the third published Slovenian beekeeping book (1836, 1844), first articles on Carniolan beekeeping in the Bienen-Zeitung (1846–1851), instructions for teachers at public schools in the countryside in order for them to teach beekeeping (1857), naming and publishing the first description of the Carniolan honey bee in the Bienen-Zeitung (1857), first exports of the Carniolan honey bee (1858–1862), first Carniolan Commercial Apiary (1868), exporting and spreading the Carniolan bee, the top-draw beehive (1868–1909), foundation of the Carniolan Association of Prudent Beekeeping (1873), proposal with a programme for a beekeeping school at the Podsmreka Castle near Višnja Gora (1873, 1874), management of the Carniolan Association of Prudent Beekeeping (1873–1882), publishing of the gazettes Die Kreiner Biene (1873–1875) and Slovenska čebela (The Slovenian Bee, 1873–1882), collaborating with Dr. Pollmann and the classification of the Carniolan bee among honey bees (1879) and the publication of the Imker Rundschau magazine at the Podsmreka Castle near Višnja Gora (1890–1893). Contributions of the four mentioned beekeepers, all of them active in Lower Carniola, are numerous. They contributed considerably to the knowledge, progress and fame of Carniolan beekeeping, to the spread of the Carniolan honey bee in Europe and around the world, and also to the classification of the Carniolan bee to systematics of honeybees.

Keywords : Carniolan bee and Carniolan beekeeping, Peter Pavel Glavar, Jurij Jonke, Emil Rothschütz, Josip Jerič, original contributions, beekeeping school, zoological systematics

Uvod

Čebelarско društvo Stična praznuje 80. letnico svoje ustanovitve. Ob takih praznovanjih se ozremo nazaj na prehojeno pot. Naš pogled pa bo segel še dlje, v čas pred njegovo ustanovitvijo. V stiški bližnji in nekoliko oddaljeni okolici so čebelarili, o tem pisali in izdajali čebelarske knjige ter revije, trgovali s čebelami in širili

kranjsko čebelo po Evropi in svetu, organizirali čebelarje, pospeševali in poučevali čebelarjenje med drugimi tudi Peter Pavel Glavar (1721–1784), Jurij Jonke (1777–1864), Emil Rothschütz (1836–1909) in Josip Jerič (1823–1888). Može, ki so z zlatimi črkami zapisani v zgodovini slovenskega čebelarstva. Njihovo delo in izvorni doprinosi k razvoju slovenskega čebelarstva so osrednja izhodišča in namen tega sestavka.

Kratke biografije

Peter Pavel Glavar (1721–1784)

Slika Petra Pavla Glavarja v kapeli na Lanšprežu (foto Andrej Šalehar)

Peter Pavel Glavar (Glovar), duhovnik, narodni gospodar in mecen, rojen 2. maja 1721 v Ljubljani, je nezakonski

otrok, ki so ga našli v Komendi na župniškem pragu ter izročili v vzgojo kmetu Basaju. Skupaj z Basajevim domačim sinom Jernejem je Glavar obiskoval jezuitski kolegij v Ljubljani in leta 1738 šolanje nadaljeval v Gradcu, kjer je leta 1742 dosegel naziv magistra teologije in filozofije. Za duhovnika je bil posvečen leta 13. 9. 1744 v cerkvi sv. Lovrenca pri Trsatu, novo mašo pa je pel 17. 9. 1744 na Trsat. Istega leta je postal najemnik malteškega posestva v Komendi ter komendski kaplan. Leta 1751 je bil imenovan za komendskega župnika.

Glavar je zelo dejavno skrbel za duhovni in telesni blagor svojih župljanov in podložnikov, za kar je namenil precejšen del svojih dohodkov. Leta 1765 mu Malteški viteški red ni več podaljšal zakupne pogodbe. Zato je kupil graščino Lanšprež na Dolenjskem, kjer je domoval od leta 1766 do svoje smrti. Na Lanšprežu se je Glavar posebej posvetil čebelarstvu, s katerim se je ukvarjal tudi že v Komendi. Imel je okrog 200 panjev. Leta 1768 je bil postal član Kranjske kmetijske družbe in na njeno prošnjo je istega leta za avstrijsko vlado napisal v nemščini »Odgovor«, ki je prvi strokovni opis čebelarjenja na Kranjskem. V Odgovoru, ki ga je Glavar napisal na osnovi svojih 24 letnih praktičnih izkušenj, je podrobno in strokovno popisano čebelarjenje na Kranjskem. Za odpravo preprek, ki zavirajo razvoj čebelarstva, je postavil v ospredje: »... izobraževanje čebelarjev, čebelarstvo šolo in zakonodajo ter vprašanje slovenske čebelarke literature...«. Leta 1781 je napisal predlog, da bi se tudi na Kranjskem uveljavil čebelarski patent iz leta 1775, da bi se ustanovila čebelarska šola in organizirale čebelarke zadruge. Temu poročilu je dodal pravila za čebelarstvo vrtnarsko šolo na Lanšprežu, ki jo je leta 1781 tudi odprl. Leta 1776 je prevedel in dopolnil knjižico Antona Janše Abhandlung vom Schwärmen der Bienen (Razprava o rojenju čebel). To je prva slovenska čebelarska knjiga. Leta 1781 je na graščini Lanšprež ustanovil prvo čebelarsko šolo na Kranjskem in bil njen učitelj. Poučeval je v slovenskem jeziku.

Glavar je umrl 24. januarja 1784 na Lanšprežu in je pokopan v tamkajšnji kapeli.

Jurij Jonke (1777–1864)

Nagrobnik Juriju Jonkeju na pokopališču Novi Tabor pri Črmošnjicah (foto Andrej Šalehar)

Črmošnjiški župnik in kranjski čebelar Jurij Jonke je bil rojen 17. aprila 1777. v vasi Gorenje pri Stari Cerkvi. Po šolanju v Novem mestu, Grazu in Ljubljani je bil 8. septembra 1803 posvečen v Kočevju za duhovnika. Za župnika v Črmošnjici je prišel 25. julija 1808, kjer je služboval do upokojitve v letu 1834. Kot duhovnik je pomagal svojim faranom in med drugim rešil mesto Kočevje pred požigom s strani Francozov. Za rednega člana Kranjske kmetijske družbe je bil Jonke izvoljen 2. 5. 1833 in s konkretnimi predlogi je pospeševal čebelarstvo na Kranjskem. Praktično se je ukvarjal s če-

belarstvom in napisal dve čebelarški knjigi – Krajnski zhebelarzhik (1836, 1844), ki sta izšli v nemškem in slovenskem jeziku. O čebelarjenju na Kranjskem je pisal sestavke, ki jih je kot prvi s Kranjske objavljaj v Bienen-Zeitung. Njegovi sestavki o čebelarjenju in čebelah so tudi v Illiriysches Blatt in v Kmetijskih in rokodelskih novicah. Leta 1857 je na prošnjo Kranjske kmetijske družbe napisal instrukcije za poučevanje čebelarstva za učitelje ljudskih šol na kmetih in kot učbenik predlagal drugo izdajo knjige Krajnski zhebelarzhik (1844).

Umrli je v Črmošnjicah 12. maja 1864 in je pokopan na pokopališču Novi Tabor pri Črmošnjicah.

Emil Rothschütz (1836–1909)

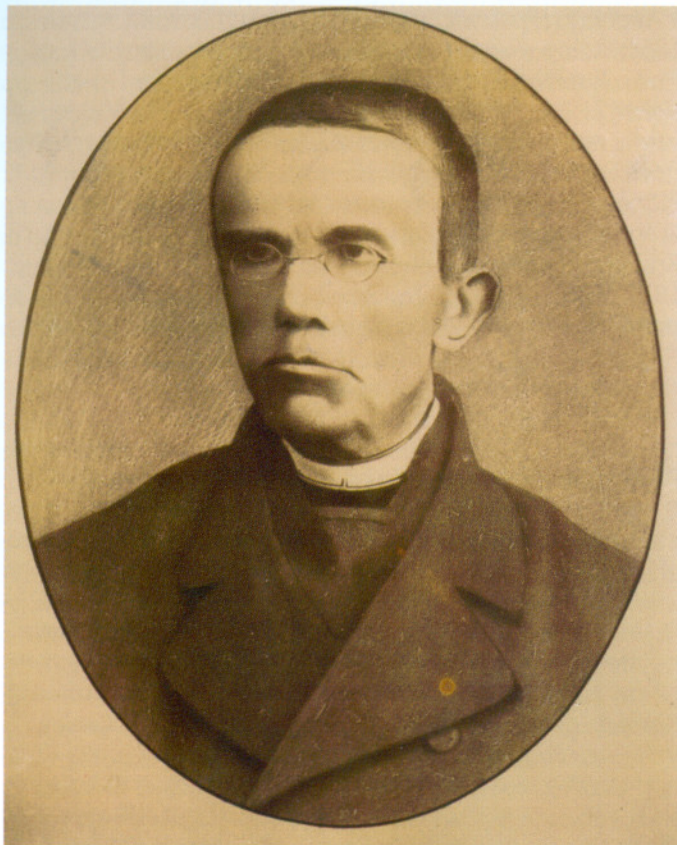

Emil Rothschütz leta 1902 (Vir: Br. Rothschütz' Illustrierter Bienenzuchtsbetrieb für Anfangar, 1902)

Emil Rot(h)schütz (Roschütz, Rožič) (v nadaljevanju R.), čebelar, veletrgovec s čebelami je rojen 7. avgusta 1836 v Aachenu. Po končanem študiju kmetijstva se je leta 1856 stalno naselil na Kranjskem, kjer je njegov oče dr. Philip kupil graščino Nova vas pri Radečah na Dolenjskem, ki jo je sin Emil prevzel leta 1859. Leta 1866 je vzel v najem, pozneje pa kupil grad Podsmreka pri Višnji Gori. Dr. Philip R. je leta 1857 objavil v Bienen-zeitung članek o kranjski čebeli in začel leta 1858 trgovati s kranjsko čebelo (apis carnica). R je ustanovil podjetje Kranjski trgovski čebelnjak, ki je najbolj cvetelo v letih 1875–1900. V Podsmreki je na 300 m² površine postavil preko tisoč panjev, izboljšal stare in izumil nove panje. Razposlal je po vsem svetu nad 100.000 raznovrstnih živih panjev, izdeloval čebelarške potrebščine, razširjal in izpopolnjeval svoj obrat z mizarskimi in kleparskimi delavnicami (zaposlil je do 35 delavcev). Leta 1909 je Podsmreko in podjetje kupil industrialec P. Majdič. R. je napisal v nemščini več čebelarških knjig in člankov za različne čebelarške revije. Za slovensko čebelarstvo je posebej pomembna knjižica s podobami Die Volks- und Mobilzucht der Krainer Biene in der Heimat, 1902. R. je bil član Kranjske kmetijske družbe in med soustanovitelji prvega čebelarškega društva na Slovenskem, in bil od 30. julija 1873 do konca 1875 pa prvi predsednik Kranjskega društva za umno čebelarstvo v Ljubljani. Veliko zaslug ima, da je 15. julija 1873 izšel v Ljubljani prvi slovenski čebelarški časopis Slovenska čebela, sam pa je urejal vzporedno izhajajoči list Die Krainer Biene, kjer je tudi priobčeval svoje razprave. Novembra 1873 je predlagal ustanovitev čebelarške šole na gradu Podsmreka in februarja 1874 za njo napisal program. Na gradu Podsmreka so v letih 1890–1893 (1–6) izdajali revijo Imkers Rundschau (Čebelarški razgledi). R. je bil po čebelarškem znanju med najpomembnejšimi tedanjimi evropskimi čebelarškimi strokovnjaki. S svojimi spisi in neposrednim širjenjem je dvignil poznavanje in ugled kranjske čebele in slovenskega čebelarstva. Veliko zaslug ima, da je kranjska čebela zapisana v zoološko sistematiko medonosnih čebel.

Umrli je 21. februarja 1909 v Podsmreki pri Višnji Gori, pokopan je v Višnji Gori.

Josip Jerič (1823–1888)

Jožef Jerič (vir: URN:NBN:SI:IMG-IQNVRBX2
from <http://www.dlib.si>)

Jerič Jožef, duhovnik, je rojen 28. februarja 1823 v šentviški fari na Gradišču pri Zatičini. Študiral je gimnazijo in bogoslovje (1844) v Ljubljani. Po posvetitvi v duhovnika je služboval v raznih krajih na Dolenjskem, nazadnje kot župnik v Dobovcu pod Kumom. Po upokojitvi se je preselil v Ljubljano. V Dobovcu se je bavil z umnim kmetovanjem, zlasti s čebelarstvom, bil je vrsto let odbornik Kranjske kmetijske družbe, je med ustanovitelji Kranjskega društva za umno čebelarstvo (1873), do leta 1876 podpredsednik, in potem do leta 1882 predsednik

društva. Urejeval je prvo slovensko čebelarstvo revijo Slovenska čebela (1873–1882). Maja 1882 je prevzel uredništvo in izdajateljstvo Slovenca (urednik do 1887, izdajatelj do 1888), razširil Slovence v dnevnik (1883). Zasluge ima pri ustanovitvi Katoliške bukvarne (1879) in Katoliške tiskarne (1883).

Umrli je 12. julija. 1888 v Šentvidu na Koroškem in je pokopan v Ljubljani.

Kronološki pregled njihovih pomembnejših izvornih doprinosov k slovenskemu čebelarstvu

1768 (Peter Pavel Glavar)

Prva strokovna predstavitev kranjskega čebelarstva

Leta 1768 je poslala dunajska dvorna pisarna tudi na Kranjsko predlog za izboljšanje čebelarstva, ki naj bi ga proučilo deželno glavarstvo skupaj s kmetijsko družbo in s komerčnim konsensom. Umekova (2006) piše, da je kranjska kmetijska družba zaprosila tudi svojega člana duhovnika in lanšpreškega graščaka Petra Pavla Glavarja, da ga presodi in o tem napiše mnenje. Tako je še isto leto (7. 7. 1768) nastal njegov znameniti Vorschlag Beantwortung zur Verbesserung der Bienenzucht in den Kaysl. Königl. Erbländern (Prevod: Predlog odgovora za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah) - kratko »Odgovor« (Glavar, 1768; prevod Mihelič, 1934), ki je prvi strokovni opis čebelarjenja na Kranjskem. V Odgovoru, ki ga je Glavar napisal na osnovi svojih 24 - letnih praktičnih izkušenj, je podrobno in strokovno popisano čebelarjenje na Kranjskem. Še posebej so pomembni njegovi izvirni predlogi, kako odpraviti ovire, ki zavirajo razvoj čebelarstva. Pri tem je postavil v ospredje: »...izobraževanje čebelarjev, čebelarstvo šolo in zakonodajo ter vprašanje slovenske čebelarke literature...« - Mihelič (1976). Glavar že v Odgovoru obljublja, da bo kmetom ob nedeljah in praznikih ob prostih urah ustno razlagal čebelarški nauk. Hkrati se je ponudil, da bi čebelarstvo znanje zapisal v domačem jeziku.

Umekova (2006) je povzela vsebino Glavarjevega Odgovora in zapisala:

Dne 1. julija 1768 je odgovoril P. P. Glavar glede izboljšanja čebelarstva, da čebelarstvo v deželi ni neznano, a potrebno bi bilo, da bi se podložnike podučilo. Zato je pripravljen, da napiše poduk za podložnike. 223 P. P. Glavar je v svojem predlogu odklanjal vsako silo in svetoval, da bi se revnim podložnikom razdelili panji brezplačno in da se razpišejo nagrade. Predlagal je, da bi zemljiške gosposke uredile čebelnjake in dajale pouk podložnikom o čebelarstvu. Smatral je, da je Dolenjska mnogo bolj primerna za čebelarstvo kot Gorenjska, ker je bolj ravninska. Ker je tu več paše, naj bi se na Dolenjsko pripeljale čebele od drugod na pašo. Panji morajo biti iz lesa, ne pa koši iz slame ali protja, ki jih grizejo miši. Čebelarstvo se ne sme vpeljati pod pritiskom, da mora vsak podložnik vzdrževati določeno število panjev, ker bi to pomenilo uničenje kmeta, ker je ta popolnoma izčrpan in nima sredstev niti za vsakdanji kruh. Kmetu, ki je brez denarja, naj bi se dalo najmanj 3 panje na račun komercialne blagajne in se mu jih prepustilo za 3 leta brez odškodnine, da bodo rojile. S tem bi prišli kmetje do čebel. Če ne bi mogli panjev po 3 letih odkupiti, naj se jih odvzame ali pa proda. 224 Na pobudo P. P. Glavarja je zaprosila Kmetijska družba komerčni konses, da bi se ji dalo v prihodnjih 5 letih iz komercialnega fonda vsako leto 200 goldinarjev, da bi nabavila panje in jih razdelila med revne podložnike. 225 Z dvornim dekretom z dne 30. septembra 1768 se je določilo, da dominiji ne smejo odvzemati podložnikom medu in drugih proizvodov čebelarstva po poljubni ceni in se je določila kazen 50 ducatov za onega, ki bi to kršil. 226

(vir: Umek, Ema (2006). *Kranjska kmetijska družba*. Arhivi, letnik 29, številka 1, str. 20.)

larstvo, in sicer za Dolenjsko 100 goldinarjev, Notranjsko 60 goldinarjev in za Gorenjsko 30 goldinarjev. Gospostva pa so preko okrožnih uradov javljala, koliko panjev jim je potrebno. Leta 1769 pa so se nagrade potrdile še za naslednji dve leti. Dne 28. avgusta 1769 so objavili nagrade za prihodnje leto. Do zadnjega oktobra so morale gosposke ali župniki javiti tiste podložnike, ki so se izkazali. Panji so se razdeljevali tudi v letu 1772 in 1773, ko je P. P. Glavar kupoval čebele za družbo.«

Vrhovec (1885) poroča: »Glede čebelarstva pa je bil Glavar prva avtoriteta na Kranjskem ter sestavil l. 1768. jako obširne predloge, kako naj bi se zboljšalo čebelarstvo v avstrijskih deželah.« Dunaj je bil s pomočjo Odgovora podrobno seznanjen z naprednim čebelarstvom na Kranjskem. Gregori (2010) je zapisal: »S svojim odličnim poznavanjem čebel in naprednega čebelarjenja je torej Peter Pavel Glavar Antonu Janši tlakoval uspešno strokovno pot na Dunaju. Njegova zasluga je, da so za prvega učitelja na dunajskem dvoru – in pravzaprav na vsem svetu – izbrali neznanega kranjskega mladeniča. In ni jim bilo žal.« S to trditvijo se je mogoče samo strinjati in dodati, da je bil Odgovor vsaj ena od posrednih spodbud za ustanovitev Dunajske čebelarške šole in izdajo čebelarskega patenta Marije Terezije (Bienenzuchtverbreitung ..., 1775).

1771 (Peter Pavel Glavar)

Presoja Humlovega opazovanja prahe matic s troti v zraku v letu 1769 – pismo Petra Pavla Glavarja 25. 9. 1771

Glavar je dobil od kranjske kmetijske družbe v Ljubljani v presoji Humlove zapise o prahi matic s troti v zraku. Glavarjevo oceno z dne 23. septembra 1771 je družba posredovala gornjeluziški čebelarski družbi skupaj s Humlovim sestavkom in strokovnim mnenjem Mateja Furlana.

Glavar je uvodoma pohvalil in pritrdjeval Humlovi trditvi o prahi matic s troti v zraku. Piše, da so mu to pripovedovali izkušeni gorenjski čebelarji in to je pri čebelarjenju tekom sedemindvajsetih let spoznal tudi sam. Glavar v nadaljevanju piše, da matica po opravitvi ostaja

Umekova (2006) v nadaljevanju poroča, da so se na predlog Kmetijske družbe »razdelile nagrade za čebe-

v panju ter je plodna vse življenje. Popoldanski čas ob toplem sončnem vremenu brez vetra je po njegovem pravi čas za prašenje, ko matica počasi prileze iz panja ter po kratkem opazovanju panja hitro odleti. Čebele postanejo nemirne, če se matica dolgo ne vrne ter se pomirijo po njeni vrnitvi. Glavar je spoznal, da je matica različno dolgo odsotna, odvisno od njenega srečanja s troti. Znak popolne sprašitve matice je belo nitje na zadku. Humlu, ki to ni razumel, je to pojasnil Matej Furlan. Glavar na koncu svetuje kmetijski družbi, naj to njegovo pismo posreduje gornjelužiški čebelarški družbi, da bo Humlov zapis o prahi matic s troti v zraku tako potrjen in sprejet v tisk.

1772 (Peter Pavel Glavar)

Peter Pavel Glavar častni član gornjelužiške čebelarške družbe

Kranjska kmetijska družba je Glavarjevo pismo o Humlovem opazovanju prah matic s troti v zraku posredovala Gornjelužiški čebelarški družbi skupaj s Humlovim zapisom, ki ga je nato objavila. Petra Pavla Glavarja pa je leta 1772 (Gemeinnützigen Arbeiten... 1773) imenovala za častnega člana:

b) Ehren-Mitglieder zur physikalischen Classe.

— Herr Peter Paul Glavar, Priester zu Lands-
Preis im Herzogthum Krain. 1772.

Gemeinnützige Arbeiten ..., 1773, str. XIV

1776 (Peter Pavel Glavar)

Prva slovenska čebelarška knjiga

Glavar je delal predvsem za napredek čebelarstva med slovenskimi rojaki in je že leta 1768 začel s pripravo rokopisa čebelarškega učbenika v slovenskem jeziku.

Glavar (1768) cit. po Miheliču (1934) je na koncu Odgovora zapisal:

Kmetom pa hočem olajšati čebelarjenje s tem, da jim bom ob nedeljah ustno tolmačil čebelarški nauk, kateremu si laskam, da sem v deželi najbolj vešč. Pokazal jim bom tudi dejansko pri svojih čebelah vsa letna čebelarstva opravila in spretnosti. Če bo prišlo do tega, da bi se čebelarstvo tu povsod vpeljalo in bi se moji podložniki o tem poučili, se bo čebelarstvo polagoma razširilo po vsem okrožju, po vsej deželi, kar bo tudi Visokemu erarju v korist. Tega se lotevam iz ljubezni do podložnikov kakor do te nedolžne živalce, ki mi je edina zabava. Da, če je slavni Kmetijski družbi do tega, se ponujam, da bom vso svojo znanost (ker sem se mogel na tako majhnem prostoru le prav maločesa dotekniti) spravil na papir, da jo potem po cirkularjih ali javnem tisku oznamim deželi. Zato pa prosim potrpljenja, ker mi razen pozimi zaradi mnogih drugih opravkov in lastnega poljedelstva ne preostaja časa. S tem se slavni družbi najpokorneje priporočam.

(vir: Mihelič, Stane, Anton Janša, Slovenski čebelar: njegovo življenje, delo in doba, Ljubljana 1934, str. 38.)

Ali je Kranjska kmetijska družba kaj odgovorila na Glavarjevo ponudbo, ni znano. Mihelič (1976) je zapisal, da ga »... na misel, da bi napisal knjigo »o praktičnem splošnem čebelarstvu«, ni pripeljala Janševa leta 1771 izdana nemško pisana Abhandlung vom Schwärmen der Bienen (prevod: Razprava o rojenju čebel), kakor bi človek sodil po naslovu Glavarjevega Pogovora, pač pa ga je verjetno spodbudila, da se je dela lotil z večjo vnemo ... Glavarjev rokopis Pogovora šteje skupaj 691 oštevilčenih odstavkov in od tega je 233 originalnih Janševih, 162 Janševih odstavkov je Glavar dopolnil, 296 odstavkov pa je originalnih od Glavarja«. Stabej (1976) je poudaril: »Primerjava Glavarjevega rokopisa z A. Janševo Abhandlung vom Schwärmen der Bienen pokaže takoj, da Glavarjev Pogovor od Zhebelnih Rojou zdaleč ni kak slovenski prevod Janševe Abhan-

dlung, ampak da je precej samosvoje Glavarjevo delo, ki pa se opira na Janševo«. Tako je leta 1776 nastal Pogovor od čebelnih rojev, prvo strokovno čebelarstvo delo v slovenskem jeziku. Glavar je v tem delu napisal tudi prvo in obširno slovensko čebelje in čebelarstvo izrazoslovje.

Umekova (2006) poroča, da je Glavar poslal svoj v slovenskem jeziku napisani dopolnjeni prevod Janševe knjige o čebelnih rojih na Kranjsko kmetijsko družbo dne 26. julija 1779, vendar takrat ni izšel, ker naj bi se »izgubil«. Rokopis je bil k sreči najden leta 1951 in potem jezikovno posodobljen izdan v knjigi Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu šele leta 1976.

Mihelič (1976) je predstavil Glavarja in njegovo knjigo takole: »Glavar je pisal za preprostega, kakor pravi sam, za neukega slovenskega čebelarja, Glavarjev Pogovor o čebelnih rojih ni le prvi slovenski poljubno strokovni tekst in čebelarški učbenik, ki po svoji izčrpnosti, samostojnosti in pristnem slovenskem izrazu prekaša doma vse v 18. stoletju izšle slovenske poljudno strokovne tekste, ampak veliko več. V njem je namreč podana tudi realna podoba tedanjega čebelarstva na Kranjskem, njegove odlike in ovire, ki mu stoje nasproti, predlogi za izboljšanje, skratka, tudi vse tisto, kar je nakazal že leta 1768 v Odgovoru in kar je še nadrobneje osvetlil v svojem poročilu kmetijski družbi ljubljanski.«

1781 (Peter Pavel Glavar)

Strokovni predlogi za izboljšanje in dvig kranjskega čebelarstva

Pomembno je tudi Glavarjevo »Poročilo kmetijski družbi v Ljubljani z dne 17. decembra 1781 o potrebnih ukrepih za povzdigo čebelarstva na Kranjskem, o ustanovitvi čebelarške šole in organizaciji vaških čebelarških zadrug.« Dunajska dvorna pisarna je po izdaji čebelarškega zakona in instrukcij za čebelarške mojstre (Bienenzuchtverbreitung....., Instruktion....., 1775) tega poslala skupaj s šestimi izvodi Vollständige Lehre von

der Bienenzucht (prevod: Popolen nauk o čebelarstvu - Janša, 1775) tudi na Kranjsko, kjer ga je prejela tudi kranjska kmetijska družba. Mihelič (1976) sporoča, da je zaprosila nekatere člane, med njimi tudi Glavarja, da napišejo mnenje, ali bi bilo koristno uveljaviti čebelarški patent tudi na Kranjskem. Glavar je zaradi bolezni in drugih zadržkov obsežno odgovoril šele 17. 12. 1781.

Mihelič (1976) piše: »Poročilo, Glavarjev doslej znani zadnji čebelarški spis, obsega 43 listov, istega formata kot ga ima Pogovor. Poročilu so dodana pravila za čebelarstvo vrtnarsko šolo na Lanšprežu.« Mihelič (1989) pa sporoča: »Vnovič je leta 1781 poslal Kmetijski družbi v Ljubljani obširen dopis, v katerem se zavzema za ustanovitev čebelarške šole na Lanšprežu, za ustanavljanje vaških čebelarških združenj, navaja program pouka na čebelarški šoli idr. Za učitelja se ponuja Glavar sam. Poučeval bi brezplačno, zaslužek, ki bi ga prejemal, pa bi porabil za nakup čebel za podložnike. Ker na vse to ni dobil od oblasti nobenega odgovora, je sam organiziral čebelarški pouk za podložnike in prvo čebelarstvo za drugo.«

1781 (Peter Pavel Glavar)

Pravila za čebelarstvo vrtnarsko šolo na Lanšprežu

Glavar je poročilu iz leta 1781 na koncu dodal štiri pravila za čebelarstvo šolo: Osnutek ureditve državnega učitelja čebelarstva, osnutek za vajence, načrt za splošno koristno čebelarstvo vrtnarsko šolo pod gospodstvom Lanšprež in pouk za skrbnika.

Pravil za čebelarstvo šolo po vsebini in v obliki, kot jih je napisal Glavar, po do sedaj znanih podatkih nismo zasledili. Napisal je štiri pravila, ki jih je vsebinsko prilagodil udeležencem šole in tudi gospodarskim razmeram na gospodstvu Lanšprež. S poučevanjem čebelarstva je želel svojim podložnikom pomagati iz njihovega slabega gmotnega stanja in razširjati čebelarstvo kot pomembno gospodarsko panogo. Pri tem je poleg tedanjih splošno znanih tehnik čebelarjenja upošteval tudi zakonska določila Marije Terezije in svoje dolgoletne

izkušnje ter postopke ravnanja s čebelami. Med določili posebej izstopajo:

- pouk v deželnem (slovenskem) jeziku,
- organiziranje skupnih čebelnjakov,
- dopolnjen Janšev čebelarški nauk,
- prednost imajo vajenci, ki znajo brati in pisati,
- šolanje poteka od začetka marca do konca oktobra na posestvu Lanšprež,
- v skupno čebelarstvo lahko vstopi vsak lanšpreški podložnik,
- stalna prisotnost skrbnika skupnega čebelnjaka od marca do oktobra,
- sistematično pregledovanje panjev in spremljanje stanja,
- pregledi panjev, razvrstitev v šest razredov in določitev ukrepov čebelarjenja,
- vodenje zapisnikov o stanju panjev,
- jesenska tehtanja in letni obračun.

Glavar je v pravila vključil svoje bogato teoretično znanje in dolgoletne praktične izkušnje s čebelarjenjem. Glavarjeva pravila niso bila uradno potrjena in odobrena, ker je to preprečil dvorni dekret o ukinitvi javnih učiteljev čebelarstva, ki je bil izdan 31. oktobra 1781. Predstavljajo pa enkrat in zelo pomemben dokument iz zgodovine svetovnega in še posebej slovenskega čebelarstva.

Pravila Petra Pavla Glavarja za čebelarstvo vrtnarsko šolo na Lanšprežu iz leta 1781 je uredil in objavil Šalehar (2013) in dostopna so tudi na dLib.si.: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GU6N-HIQO> – 20. 2. 2014

1781 (Peter Pavel Glavar)

Prva čebelarška šola na Kranjskem (Lanšprež) in poučevanje v slovenskem jeziku

Mihelič (1976) poroča: »Kakor vse kaže, pa Glavar ni čakal na »odločbo,« s katero naj bi bila ustanovljena na Lanšprežu čebelarška šola in on imenovan za učitelja, in tudi ne na dovoljenje za ustanavljanje vaških čebelarških zadrug, kajti v pismu Tomlju z dne 28. novembra 1781 (povzeto Glonar (1938)) beremo:

»Moji dečki imajo pri čebelarjenju več sreče. Glavnica 600 goldinarjev je letos vrgla 6 fl 45 kr obresti. Sedaj imam vsak večer z njimi nauk, ki ga zvesto poslušajo. Ko sem namreč videl napredek, sem obljubil onim, ki bi se najboljše učili, nove čebele, ki bi bile njihova skupna last, na ta način, da bi mi glavnico, ki sem jo dal na razpolago, počasi vračali s strdjo. Deloma pa so iz dobička letošnjega leta delež kakih 15 goldinarjev pustili v blagajni, da se lahko kupijo nove čebele, ki jih mislim naložiti na voz. Ti lahko med tem kam do marca mirno za ta znesek nakupiš panjev (ampak ne okuženih!) recimo pri onem Rožmanu v Lahovičah, ali na kakem drugem kraju v stran od Komende, kjer se je vgnezdila kuga.«

(vir: Slovenski čebelar (1938), letnik 41, številka 11, str. 170 - 171. URN:NBN:SI:DOC-UT8TZSCF from

Podatkov, koliko časa je delovala čebelarška šola na Lanšprežu, ni na voljo. Glavar je takrat tudi že bolehal in čez tri leta umrl.

1836, 1844 (Jurij Jonke)

Krajnski Zhebelarzhik - tretja izdana slovenska čebelarška knjiga

Jurij Jonke (1777-1864) je leta 1836 napisal knjigo Krajnski zhebelarzhik, leta 1844 pa je pod enakim naslovom izšla popravljena in dopolnjena izdaja. Knjigi sta zapolnili veliko vrzel, ki je takrat zevala pri nas na področju čebelarške literature. To je obenem prva knjižna publikacija, ki so jo objavili Kočevarji. Jonkejev »Krajnski čebelarčik« (1836) je po Janševi (Popolno podvuzhenje sa vsse zhebellarje - 1792) in Danjkovi (Čelarstvo - 1831) tretja knjiga o čebelarstvu v slovenskem jeziku. Knjigi sta napisani v nemščini, a je Jonke sam poskrbel za prevod in izdaji v slovenskem jeziku. Jezikovno sta deli pripravljeni zelo skrbno in v skladu s čebelarškim izrazjem. Zato predstavljata pomemben prispevek k slovenski čebelarški terminologiji.

Delo pokriva celotno področje čebelarjenja od tehnik čebelarjenja, prevozov na paše in biologije čebel do njihovih bolezni in medovitih rastlin. Knjiga je polna praktičnih nasvetov, kar odraža avtorjevo razgledanost na tem področju. Zavedati se moramo, da je avtor čebelaril v panjih, v katerih še ni bilo mogoče premikati satja, in je bilo zato opazovanje dogajanja v čebelji družini veliko zahtevnejše, kot je v sedanjem času. Avtor ob vsaki priložnosti poudarja, da je treba čebelariti v močnih družinah in skrbeti, da imajo vedno dovolj hrane. Zavzema se tudi za saditev medovitih rastlin, zlasti drevja.

Če predpostavljamo, da je bila knjiga namenjena čebelarjem, ki so jih zanimali praktični nasveti, kako najbolje čebelariti, je knjiga v celoti izpolnila svoje poslanstvo in bila dragocen pripomoček.

1837–1843 (Jurij Jonke)

Jonkejeve objave o čebelarstvu v Illyrisches Blatt

Potem, ko je izdal leta 1836 svojo prvo knjigo Krajnski zhbelaarzhik, je Jonke začel objavljati leta 1837 tudi v Illyrisches Blatt. Že v teh prvih Jonkejevih objavah prihajajo do izraza Jonkejevo znanje, praktične izkušnje in njegova splošna izobraženost. Prebiral je številne druge tiske, časopise in knjige. V predstavljenih objavah se odziva na objave o čebelarstvu v Gratzer Schreibkalender (1837) in Wiener Zuschauer (1843). Zaenkrat pa še ni uspelo dobiti originalnih objav, da bi lahko kritično presodili utemeljenost Jonkejevih pripomb. Drugi članek v Illyrisches Blatt (1837) podpisan z inicialkama »G. J.«, je o kakovosti letošnjega medu, pa kaže na Jonkeja kot gospodarnega čebelarja. Tudi tretji sestavek je podpisan z inicialkama »G. J.« in ga je Jonke objavil leta 1843. V njem kritično presoja članek o čebelarstvu, ki ga je napisal W. Menzel in je bil objavljen v časopisu Wiener Zuschauer.

1846–1851 (Jurij Jonke)

Prve objave o kranjskem čebelarstvu v Bienen-Zeitung

Jonke je bil prvi iz tedanje Kranjske, ki je že leta 1846 pisal o kranjskem čebelarjenju v tedaj vodilni čebelarski reviji Bienen-Zeitung. V letih od 1846 do 1851 je v njej objavil 11 sestavkov. Te objave so še kako pomembne za zgodovino slovenskega čebelarstva. Njegove objave potrjujejo, da je imel Jonke veliko teoretičnega in praktičnega znanja o čebelarstvu ter da je bil gospodaren čebelar, ki ne skrbi samo za današnji dan, ampak tudi za čebelarjenje v prihodnjih letih, ko bodo lahko presenčila sušna leta. Čebelarji so pred stoletjem in pol brali, bili so izobraženi, borili so se za »čebelarski prav« in bili so kritični, pravi vzor za pot napredka. Vse to pa razberemo tudi v Jonkejevih objavah.

1857 (Jurij Jonke)

Instrukcije za poučevanje čebelarstva za učitelje ljudskih šol na kmetih in Krajnski Zhebelaarzhik (1844)

Jonke je leta 1857 na prošnjo Kranjske kmetijske družbe napisal Instrukcije za poučevanje čebelarstva za učitelje ljudskih šol na kmetih. Kot učbenik je predlagal drugo dopolnjeno izdajo knjige Krajnski Zhbelaarzhik iz leta 1844. Vseh dokumentov sicer še nismo našli, a zapisi v delovodniku Kranjske kmetijske družbe za leto 1857 potrjujejo, da je bila odredba št. 4275, s katero je deželna vlada zaprosila za instrukcije, kako bi se usposobili učitelji za čebelarjenje, in kako bi o tem priučili mlade, posredovana Jonkeju. Ta jih je izdelal in oddal družbi, ki jih je posredovala kranjski deželni vladi. Instrukcije so bile potrjene in dne 13. 9. 1857 je bila izdana odredba št. 11144 (kopija je v Arhivu RS), s katero je spodbudila in obvezala učitelje k čebelarjenju. Jonkejev Krajnski zhbelaarzhik (1844) pa je dolgo vrsto let služil kot učbenik. Preprosto napisana čebelarska knjiga, ki temelji na dolgoletnih praktičnih izkušnjah avtorja, je vzgajala in učila slovenske čebelarje več desetletij. Učitelji na deželi so postali glavni pospeševalci čebelarjenja. Temu se je z razdeljevanjem panjev in premij pridružila Kranjska kmetijska družba.

1836–1864 (Jurij Jonke)

Publicistična dejavnost (knjige, članki, ocene, ...)

Jonkejev »Krajnski čebelarčik« (1836) je po Janševi (Popolno podvuzhenje sa vsse zhebellarje - 1792) in Danjkovi (Čelarstvo - 1831) tretja knjiga o čebelarstvu izdana, v slovenskem jeziku. Jonke jo je napisal v nemškem jeziku, a je sam poskrbel, da je bila prevedena v naš jezik. Napisal jo je pri svojih šestdesetih letih starosti in to je po do sedaj najdenih podatkih njegova prva objava. Pred tem ni objavil ne v nemškem in ne slovenskem jeziku nobenega dela ali sestavka. Leta 1844 je izšla v nemškem in slovenskem jeziku druga dopolnjena in razširjena izdaja. Jonke je z obema knjigama znatno pripomogel k razvoju slovenskega čebelarstva v 19. stoletju. Slovenska izdaja v letu 1844 je bila v petdesetih letih 19. stoletja učna knjiga o čebelarstvu na tedanjih osnovnih šolah.

Prvo Jonkejevo objavo v serijskih publikacijah smo našli v Illyrisches Blatt v letu 1837. Od leta 1846 pa je Jonke vse do leta 1852 redno objavljajl v nemški čebelarski reviji Bienen-Zeitung. Poročal je o posameznem čebelarskem letu na Kranjskem oz. Iliriji. Veliko je objav, v katerih je kritično presojal nekatere objave o čebelarstvu ali pa je odgovarjal kritikom njegovih knjig – v Illyrisches Blatt, Vereinigte Frauendorfer Blätter in Bienen-Zeitung. Med drugim se je odzval tudi na čebelarske nauke Dzierzona, ki je bil med najpomembnejšimi strokovnjaki na področju čebelarstva v 19. stoletju. Trmasto in odločno je vztrajal pri svojih trditvah, ki pa žal niso bile vedno tudi prave. V slovenskem jeziku sta dve objavi v Kmetijskih in rokodelskih Novicah. Skupaj smo v serijskih publikacijah našli 23 objav, ki jih je napisal Jonke.

Veliko pa je objav o Jonkeju in v povezavi z njim. Prvi zapis je iz leta 1824, ko je v Intelligenz=Blatt zur Laibacher Zeitung pod številko 632 naveden Jonke kot darovalec. Drugi zapis iz leta 1833 v Laibacher Zeitung poroča, da je bil Jonke na letnem zboru kranjske kmetijske družbe dne, 2. 5. 1833, izvoljen za rednega člana. Takih in podobnih objav je do sedaj najdenih 90.

Jonke je pisal med svojim šestdesetim in osemdesetim letom, v svojih zrelih letih, potem ko je imel za seboj najmanj trideset let praktičnih izkušenj s čebelarjenjem. Pisal je preprosto in razumljivo za vse, ki so se ukvarjali s čebelarstvom. Tako je pomembno prispeval k razvoju slovenskega čebelarstva.

1857–1862 (dr. Philip Rothschütz)

Prvi opis in poimenovanje kranjske čebele v sestavku Aus Unterkrain (Z Dolenjske) v Bienen-Zeitung in prvi izvozi kranjske čebele

Zapisi o zgodovini kranjske čebele, še posebej slovenski, pogosto omenjajo objavo članka Aus Unterkrain (Z Dolenjske) iz leta 1857, ker je kranjska čebela v njem podrobno opisana in neposredno poimenovana. Le redkokdaj pa je pri tem omenjeno, da je avtor poslal uredniku v presojo tudi nekaj primerkov naših čebel. To je temeljna objava o kranjski čebeli in označuje začetek njenega pohoda v svet ter začetek poti do njene uveljavitve in priznanja z vpisom v sistematiko medonosnih čebel.

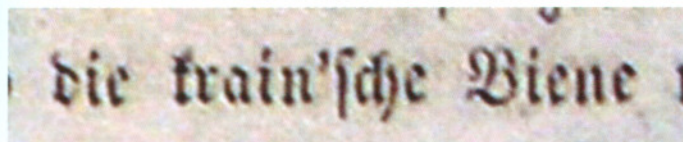
Naslovnica serijske publikacije Bienen-Zeitung, v kateri je bil leta 1857 objavljen članek »AUS UNTERKRAIN« izpod peresa dr. Philippa Rotzhshützja. (vir: Roschütz, P. Aus Unterkrain. 13(1857) 19, str. 225 – 226, Bienen-Zeitung)

Rothschütz v članku piše: »...Obstaja pa ena pridna in

utrjena čebela, taka je kranjska. Že marca, ko sneg še kje leži, začnejo svoje delo in z neverjetno močjo prenesejo pogoste nenadne spremembe vremena. Samo pred velikimi mrazi varujejo uboge pridne živalce v vetrovno zračnih bivališčih, skoraj nikjer tako kot v severni Nemčiji, čeprav je tukaj mrz, ker je Kranjska gorata dežela, pozimi hujši kot bi človek verjel.

Vse, kar je povedano za italijanske čebele, velja popolnoma enako za tukajšnje: so neutrudne v vsakem letnem času, dajo veliko rojev, kljub temu pa zberejo veliko medu in tako rekoč ne pikajo; najmanj lahko dam častno besedo, da me tu ni pičila nobena (?) čebela. Moram pa potrditi, da med tukajšnjimi in italijanskimi čebelami nisem našel nobene razlike v barvi. Pismu jih nekaj prilagam in prosim spoštovano uredništvo, da ugotovi morebitne razlike. Če pa želijo nekateri nemški čebelarji z nakupom tukajšnjih čebel narediti poskus, sem jim pripravljen ponuditi roko. En roj tukaj stane 5 fl ali 8,33 Rthlr. Za to ceno sem pripravljen spoštovanim interesentom dobro zapakirane poslati po železnici, če bodo nakazali vsoto na gospodarstvo v Neudorfu bei Ratschach (Nova vas pri Radečah) na Dolenjskem.«

Prav tako je Rothschützeva zasluga, da je dobila 'siva planinska čebela' (alpska čebela), ki je razširjena pri nas, ime kranjske čebela. Poimenovanje »KRANJSKA ČEBELA« je v članku »AUS UNTERKRAIN« zapisano v nemškem jeziku kot »DIE KRAINISCHE BIENE«

(vir: Roschütz, P. Aus Unterkrain. 13(1857)19, str. 225 – 226, Bienen-Zeitung)

V Bienen-Zeitung pa je bil leta 1859 objavljen njegov članek »Aus Krain im Oktober 1858« (Iz Kranjske v oktobru 1858), iz katerega lahko razberemo, da je bila njegova ponudba kranjskih čebel za nemške čebelarje zanimiva in da je dobil veliko naročil. Zaradi dopolnjevanja lastnega čebelnjaka in vročega vremena, neprimerne

za prevoz čebel, vseh ni mogel takoj izpolniti, zato je prosil za oprostitev zamude. Ta zapis pa sicer potrjuje začetke trgovine s kranjsko čebelo.

Članek Aus Unterkrain je zbudil pri čebelarjih, še posebej pri nemških, veliko zanimanja. Raziskava objav o kranjski čebeli med leti 1857 in 1879 (Šalehar in Gregori, 2010), od poimenovanja do priznanja, je potrdila, da članek »Aus Unterkrain« začneja številne objave (skupaj 165) s podatki o preizkusih kranjske čebele v različnih evropskih deželah. Številni so tudi menili, da so kranjske čebele pravzaprav italijanske. Po morfoloških lastnostih bi jim morda lahko v nekaterih primerih celo delno pri-trdili, ker so se populacije kranjske in italijanske čebele mešale tudi tedaj. Vendar so za naše kranjske čebele značilne še številne druge lastnosti: mirnost, pridnost, krotkost, zgodnja in pogosta rojivost ter donosnost, ki so jih kmalu spoznali in potrdili številni čebelarji v tujini ter o tem tudi pisali v svojih objavah.

1868–1909 (Emil Rothschütz)

Prvi Kranjski trgovski čebelnjak (1868) – izvozi in širjenje kranjske čebele, listovni panj

Posebej dobro je kranjsko čebelo poznal baron Emil Rothschütz (sin dr. Philippa Rotschütza), ki je bil zelo razgledan in izobražen na področju čebelarstva. Znanje mu je omogočalo, da je o kranjski čebeli napisal številne in poglobljene strokovne članke, s katerimi je odločilno prispeval k njeni vsestranski prepoznavnosti. Še posebej je zaslužen za širjenje kranjske čebele in za čebelarjenje z njo. Leta 1868 je ustanovil na gradu Podsmreka pri Višnji gori tako imenovani Krainer Handelsbienenstand (Kranjski trgovski čebelnjak), ki je postalo središče čebelarskega dogajanja na Kranjskem, ter se širokopotezno lotil trgovine s čebelami. V obratu so bili velika mizarska in kleparska delavnica, ključavničarski obrat ter satnišnica, v njih pa je bilo zaposlenih od 30 do 35 delavcev. Ustanovitvi trgovskega čebelnjaka je sledila obsežna propaganda, tako doma kot v tujini, in s tem je bila kranjski čebeli odprta pot v Evropo in drugam po svetu.

Za potrebe trgovine s čebelami je Emil Rothschütz v Podsmreki na površini približno 300 m² postavil štiri čebelnjake, v katere je lahko namestil več kot tisoč panjev. V čebelnjakih so bili ločeno postavljeni listovni panji in preprosti kmečki panji – kranjiči. Že maja in junija leta 1867 so 150 naročnikom poslali približno 800 panjev čebel, leto pozneje pa že več kot 1100. Leta 1890 je bilo iz Višnje Gore poleg drugega poslanih 1200 družin v panjih s satniki, 1400 družin v kranjičih, več tisoč kosov različnih čebelarских potrebščin in nekaj sto listovnih panjev.

Rothschütz je skonstruiral listovni panj in ga leta 1869 razstavil na »potovalnem zboru nemških kmetijcev in gozdarjev«. Oglaševal je tako v različnih tujih čebelar-skih revijah kot tudi v domačih časopisih. Izdajal je ob-sežne prodajne kataloge in cenike.

Preveliki stroški z založniško dejavnostjo, vse večja konkurenca drugih trgovcev s čebelami, pa tudi težave z zdravjem so povzročili, da je podjetje začelo propadati. Januarja 1909 je šlo podjetje »Kraimer Handelsbienen-stand Baron Rotschütz v Podsmreki pri Višnji Gori« v stečaj. Grad Podsmreko in podjetje je kupil industrialec Peter Majdič.

Grad Podsmreka pri Višnji Gori
Naslovnica cenika Kraimer Handelsbienenstand leta 1894

Zaslugi članov družine čebelarjev Rothschütz sta pred-vsem strokovna in vsestranska popularizacija kranjske čebele ter posredovanje genskega materiala, na podlagi

katerega je bila naša čebela prepoznana kot samostojna podvrsta *Apis mellifera carnica*. Njena tipska lokaliteta je Kranjska, torej zdajšnja Slovenija.

1868 (Emil Rothschütz)

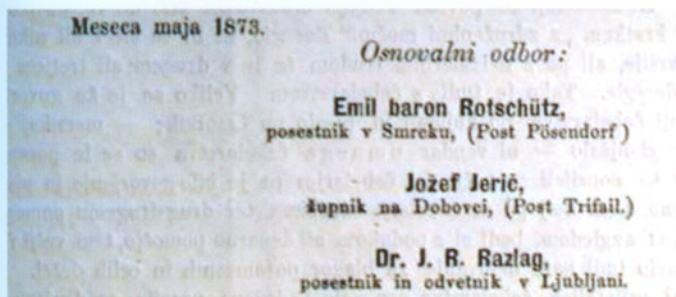
Kranjska kmetijska družba in pospeševanje čebelarstva

Emil Rothschütz je bil član Kranjske kmetijske družbe, kjer je delal na pospeševanju čebelarstva. Družbo je zastopal na številnih srečanjih avstrijskih in nemških čebelarjev ter na čebelar-skih razstavah. V Naznanilu – prvi zvezek, letnik 1871 (Glede izvrševanja lanskih..., 1873) piše, da je baron Rothschütz za povzdigo domačega čebelarjenja po Dzierzonovi metodi določil premije za tiste ljudske učitelje, ki čebelarijo po tej metodi in imajo določeno število Dzierzonovih panjev. Premije bi se delile tri leta: 1872, 1873 in 1874. Kmetijsko družbo je prosil, da bi premije, ki bi jih sam podeljeval, razglasila. Prošnja ni bila sprejeta. Za čebelarstvo je bilo predvide-nih za leto 1870 150 gld državnih subvencij.

1873 (Emil Rothschütz in Josip Jerič)

Ustanovitev kranjskega društva za umno čebelarstvo (1873), prvo predsednikovanje (Emil Rothschütz) do leta 1875

V zgodovini slovenskega čebelarstva je pomembno tudi leto 1873, ko je bilo v Ljubljani ustanovljeno kranjsko društvo za umno čebelarstvo. V Pravila (Pravila..., 1873) društva so v drugi člen med drugim zapisali: »...izdaja-nje podučnih spisov, zlasti v društvenem listu; večkratni shodi čebelarjev zapored po raznih krajih in mestih sklenjeni z razstavami in darili; naprava društvene zbir-ke podučnih spisov, knjig in čebelar-skega orodja, ter tudi bralnega društva; obdarovanje pridnih čebelarjev v spodbudo drugim,...; preskrbljevanje pripravnih pa-njev in drugega orodja, kolikor mogoče po nizki ceni; deljenje dotičnih semen; naprava zgledne čebelarije za poduk...«. Vabilo na pristop k čebelar-skemu društvu za Kranjsko in sosedne dežele so podpisali pobudniki:

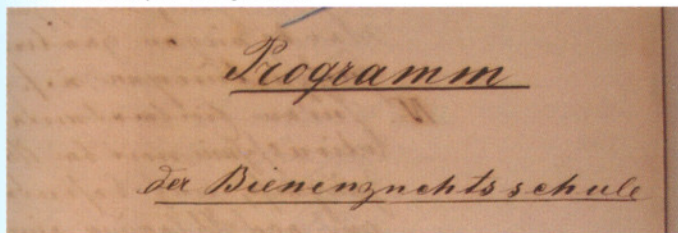
Vabilo, 1873

Prvi predsednik kranjskega društva za umno čebelarstvo je bil v letih 1873 – 1875 Emil Rothschild. Odbor kranjskega društva je kranjsko kmetijsko družbo večkrat zaprosil za denarno pomoč novoustanovljenemu društvu in predlagal povečanje sredstev za nakup čebeljih panjev za učitelje in revne kmetovalce. Članarina za članstvo v kranjskem čebelarskem društvu je bila za učitelje in revne kmetovalce polovična.

1873, 1874 (Emil Rothschild)

Predlog in program za čebelarsko šolo (Bienenzuchtsschule) na gradu Podsmreka pri Višnji Gori (1873....)

V imenu leta 1873 ustanovljenega kranjskega društva za umno čebelarstvo je njen predsednik Emil Rothschild že isto leto predlagal ustanovitev čebelarske šole. Za realizacijo tega predloga je dne 20. februarja 1874 poslal na vodstvo Kranjske kmetijske družbe podroben program za čebelarsko šolo (Bienenzuchtsschule) na gradu Podsmreka pri Višnji Gori.

Naslovna stran Program čebelarske šole na gradu Podsmreka
SI AS 533, SB/10 5, Bienensubventionen

Program čebelarske šole (Rokopis je prečital g. Primož Debenjak, prevod in strokovna redakcija prof. dr. Andrej Šalehar):

I. Teoretično praktični učni tečaji čebelarstva so v poletnih mesecih in trajajo, da bi izmenoma omogočili udeležbo večjemu številu učiteljev, dvajset dni v sedmih ponovitvah. Prvi tečaj se prične prvega junija in zadnji konča 20. oktobra.

II. Tečaj vključuje gradiva po Rothschildovem učbeniku (Baron E. Rothschild's Illustrierter Bienenzucht-Betrieb: ein Hilfs- und Handwörterbuch für Schule und Haus. 1. Vorarbeiten in Theorie und Praxis) in sicer:

- A.
 1. mesečna opravila pri čebelnjaku;
 2. čebelarska flora v Avstriji, posebej v južnih deželah monarhije, ponazorjena z zasajenimi medovitimi rastlinami, zbirkami semen, herbariji in slikami ter povezano z botaničnimi ekskurzijami;
 3. nabiralne snovi in čebelji produkti, njihova znanstvena pojasnitev in praktična uporaba;
 4. naravna zgodovina čebele, pasme in varietete, notranji in zunanji organi, tri vrste čebel, njihova delitev dela in instinkti, pojasnjeno z anatomskimi preparati, zbirkami in ilustracijami;
 5. bolezni čebel in čebelji škodljivci (zbirke in risbe);
 6. ravnanje s čebelami in praktična reja po Dzierzonu v primerjavi s krajevno običajnimi koši ali panji posameznih avstrijskih dežel s ponažitvami in pojasnili, o čebelnjakih, strojih in napravah; pašna reja skupaj s čebelarskimi ekskurzijami na sosednje kmečke čebelnjake;
 7. kratko poučevanje tehnike izdelave čebelnjakov, panjev in rekvizitov ter samostojna praktična izdelava v mizarskih delavnicah.
- B. Predavanja o strokovnih pomožnih vedah:
 - a. geografska razširitev in zgodovina čebele,
 - b. simbolika in mitologija čebelarstva v zgodovinskih obdobjih,
 - c. statistika,
 - č. zakonska določila,
 - d. podpore s strani kmetijstva,
 - e. dejavnost društev,
 - f. čebelarska literatura, bibliografije in časopisi, z biografskimi skicami.

III. Pouk bo potekal v obeh deželnih jezikih dnevno, razen ob nedeljah in praznikih, v posebni za to izgrajeni učilnici. Dopoldne bo teorijo predaval vodja ustanove, popoldne pa bodo praktične vaje in demonstracije, ki jih bo vodil prvi čebelarški mojster. Za potrebe pouka bo v štirih samostojnih poslopih na razpolago več kot 400 Dzierzonovih panjev vseh oblik in dežel, ki jih bo nudil lastnik ustanove, kakor tudi delno obstoječe, delno pa nabavljene zbirke preparatov, čebeljih proizvodov in nadomestkov, čebelnjakov, strojev in naprav, knjižnica, strokovni časopisi in drugo.

IV. Vsak udeleženec dobi potrdilo o vpisu in na koncu spričevalo o obiskovanju (frekvenca); na posebno željo gojencev je mogoče opravljati ustni izpit pred izpitno komisijo, ki jo sestavljajo člani centralnega odbora kmetijske družbe, odbora kranjskega čebelarkega društva in vodja ustanove.

V. V skladu z okoliščinami lahko ustanova razširi predavanja na kmetijstvo, vrtnarstvo in sadjarstvo.

VI. Prehrano in stanovanje si lahko udeleženci brez kakršenkoli problemov dobijo v bližnji gostilni ali v 10 minut oddaljeni Višnji gori. Oddaljenost od Ljubljane je po sedanji državni cesti okoli 3 in pol ure vožnje.

VI. Kar se tiče discipline se bo ustanova ravnala po pravilih na kmetijskih srednjih šolah.

Prvo novico o reševanju vloge za subvencioniranje deželne čebelarke šole, ki jo je predlagal baron Rothschütz, kjer naj bi se šolali učitelji iz Kranjske, Štajerske, Koroške, Gorice in Istre, je objavil Laibacher Zeitung (Locales....., 1874). Pisec predlog pozdravlja, ker bo šola prinesla Kranjski korist in slavo. Prav tako je zapisano, da v Avstriji ni boljšega strokovnjaka za vodenje take šole kot je predsednik kranjskega društva za umno čebelarstvo baron Emil Rothschütz.

Predlog za čebelarško šolo na gradu Podsmreka je, kljub velikemu zanimanju predvsem učiteljev, splaval po vodi, ker niso bila odobrena zaprosena sredstva za postavitev učnega čebelnjaka in za štipendije za slušatelje.

1873–1875 (Emil Rothschütz)

Revija Die Krainer Biene (1873–1875)

Z ustanovitvijo Kranjskega društva za umno čebelarstvo je povezan tudi pričetek izhajanja čebelarških revij na Slovenskem: Slovenska čebela in Die Krainer Biene. Nemško različico Die Krainer Biene, ki je izhajala tri leta (skupaj 35 števil), je urejeval Emil Rothschütz.

1873–1882 (Josip Jerič)

Urednik prve slovenske čebelarke revije Slovenska čebela (1873–1882)

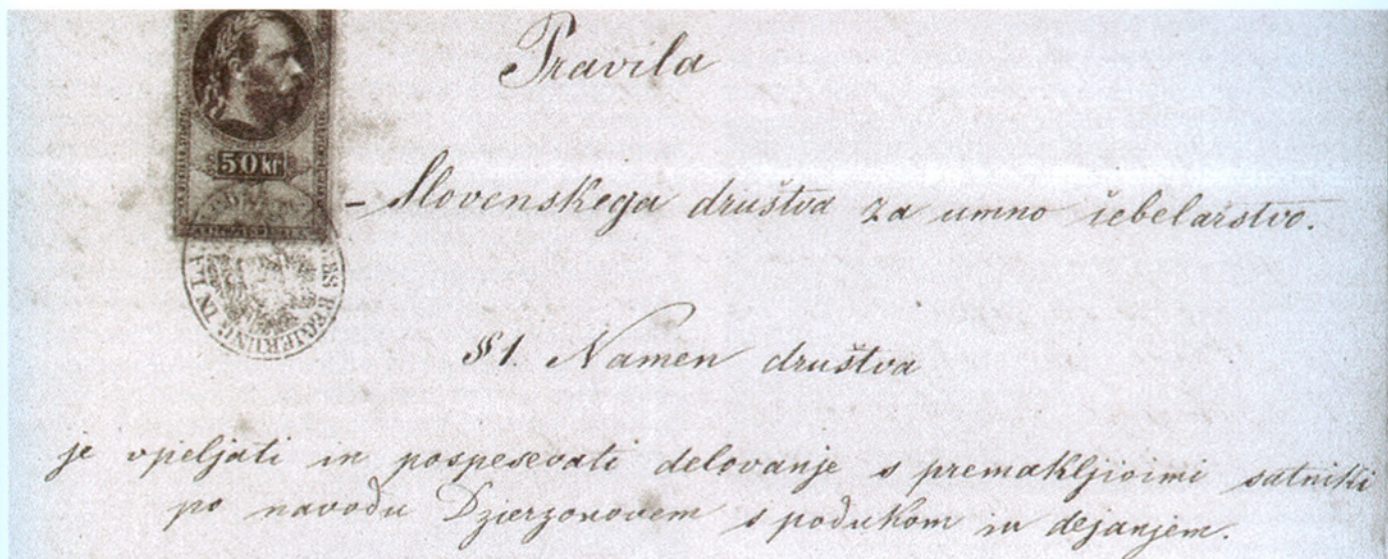
Josip Jerič je prevzel urejevanje revije Slovenska čebela po Vatroslavu Holzu, ki je bil urednik prvih šestih števil prvega letnika leta 1873. Od sedme številke leta 1873 do dvanajste številke leta 1882 pa je revijo urejeval Josip Jerič.

1873–1884 (Josip Jerič)

Podpredsednik (1873–1875) in predsednik slovenskega društva za umno čebelarstvo (1876–1884)

Josip Jerič je bil leta 1873 soustanovitelj kranjskega društva za umno čebelarstvo in do konca leta 1875 njegov podpredsednik. Po odstopu prvega predsednika Emila Rothschütza je bil leta 1876 za predsednika slovenskega društva za umno čebelarstvo izvoljen Josip Jerič, ki ga je vodil do leta 1884.

Leta 1876 so na občnem zboru društva sprejeli v slovenskem jeziku napisana dopolnjena pravila Slovenskega društva za umno čebelarstvo.

Uvodna stran: Pravila slovenskega društva za umno čebelarstvo. Rokopis z dne 26. 2. 1876 (SI AS 68/XVI/1/140)
(vir: Slovenska čebela (1876), letnik 4, številka 2. URN:NBN:SI:DOC-PQE5HHXX from <http://www.dlib.si>)

1879 (Emil Rothschütz, dr. Pollmann)
Vpis kranjske čebele v zoološko sistematiko medonosnih čebel in sodelovanje Emila Rothschütza z dr. Pollmannom

Dr. Pollmann, docent za čebelarstvo na univerzi v Bonnu, je leta 1875 v svoji prvi knjigi *Die Honigbiene und ihre Zucht* (prevod: Medonosna čebela in njeno gojenje) opisal tudi kranjsko čebelo. Tu je prvič zapisano znanstveno ime za kranjsko čebelo *Apis mellifica carnica*. Še obširneje pa jo je predstavil leta 1879 v svoji drugi knjigi *Werth der verschiedenen Biennenracen und deren Varietäten, bestimmt durch Urtheile namhafter Bienenzüchter* (prevod: Vrednost različnih čebeljih podvrst in njihovih varietet, določena po sodbi priznanih čebelarjev). V poglavju z naslovom »Die krainische Biene, *Apis mellifica carnica*« je na šestih straneh zbral, kaj so o kranjski čebeli pisali: Berlepsch, Dathe, Dzierzon, Rothe, Rothschütz in Pollmann (večina povzeto iz objav v *Bienen – Zeitung* ali osebna pisma). Pollmann poroča o Rothschützovih osebnih pismih in da »naj-

lepše kranjske čebele pošilja baron Rothschütz, katere so bolj svetlo rumene kot banatsko-kranjske pasme«. S tem je bila kranjska čebela kot avtohtona populacija (podvrsta) tudi dokončno priznana in našla je svoje mesto v zoološki sistematiki medonosnih čebel, kar potrjuje tudi njeno sedanje znanstveno poimenovanje: *Apis mellifera carnica*, Pollmann 1879.

1890–1893 (1–6) (družina Rothschütz)
Revija Imkers Rundschau

Družina čebelarjev Rothschütz je z urejanjem in izdajanjem revije *Imkers Rundschau*, *Fachblatt für Bienenzucht* (prevod: Čebelarski razgledi, Strokovni list za čebelarjenje) od leta 1890 do 1893(1–6) zapolnila praznino, ki je v slovenskem čebelarskem strokovnem periodičnem slovstvu nastala po prenehanju izhajanja revije *Slovenski čebelar in sadjerejec* (1889). Revija je izhajala enkrat na mesec od januarja 1890 do junija 1893. Revijo je v samozaložbi izdajalo podjetje *Krainer Handelsbienenstand* (prevod: Kranjski trgovski čebelnjak), katerega

sedež je bil na gradu Podsmreka pri Višnji Gori. Revija je sicer pisana v nemškem jeziku, vendar je že s tem, da je izhajala v Višnji Gori, veliko prispevala k potrditvi in poznavanju naše kranjske čebele. Temelje za izdajanje pa moramo iskati tudi v čebelarstvu in znanju družine čebelarjev Rothschütz, kot ga dokazuje tudi še za zdajšnji čas moderna usmeritev programa revije v trajnostno čebelarjenje.

Program revije je bil predstavljen v uvodnem članku prve številke z naslovom »Die Leistungen der Bienen und Pflanzen in Dienste der Natur unter Mitwirkung des Menschen« (prevod: Koristno delovanje čebel in rastlin v naravi ob sodelovanju človeka), v katerem je pod črto zapisano (prevod): »Ta naslov na kratko povzema program revije – negovati poznavanje tesne soodvisnosti med živalskim in rastlinskim svetom in iz tega snovati napotke, ki bodo koristni za čebelarjenje in splošno kulturno življenje. To je vodilna misel, ki jo bo gojila »Imkers Rundschau« ter tako določala svoj namen in svoje usmeritve. Zaradi tega so vključene tudi vsebine iz sadjarstva in vrtnarstva«. Osrednja vsebina revije so najrazličnejše objave o čebelah, čebelarstvu in čebelarstvu na Kranjskem in po svetu. O tem so na začetku pisali predvsem člani družine Rothschütz, pozneje pa je vse več tujih avtorjev. Vsaka številka je imela na koncu še stalne rubrike, npr. Dnevne novice, Skrinja za vprašanja, Knjižna polica in Novice iz uredništva. Na zadnji strani so bili oglasi o prodaji čebel, čebelarskega orodja in drugi. V enem od njih g. J. Matič oglašuje prodajo ECHTE OBERKRANIER ALPENBIENEN (prevod: pristne gorenjske alpske čebele). Bogata je bila tudi vsebina prilog, v katerih so bili najpogostejše objavljene kratke sestavki o poljedelstvu in travništvu, živinoreji, mlekarstvu, perutninarstvu, ribogojstvu, gospodinjstvu, sadjarstvu in vrtnarstvu, gojenju rož, pa tudi praktični nasveti in drugo ter vprašanja in odgovori.

1857–1902 (družina Roschütz) **Publicistična dejavnost (članki, knjige...)**

Čebelarji družine Roschütz imajo nesporno pionirsko vlogo pri poimenovanju, uveljavitvi, širjenju in priznanju kranjske čebele. Posebej je bil zelo razgledan in izobra-

žen na področju čebelarstva Emil Rothschütz. Znanje mu je omogočalo, da je o kranjski čebeli napisal številne in poglobljene strokovne članke ter tako odločilno prispeval k njenemu priznanju. Vse to je bila spodbuda za zbiranje in urejevanje njihovih objav. Iskali smo jih v slovenskih in tujih knjižnicah. Veliko objav smo dobili tudi neposredno iz knjižnic izven naših meja, ki so jih poslali v digitalizirani obliki. Publicistično in avtorsko so bili dokazano dejavni vsaj naslednji družinski člani: Philip (oče Emila; častni doktor), Emil, Philip (sin Emila), Antonija (žena Emila) in drugi. Pri številnih objavah so zapisane le inicialke: »R«, »B.R«, »R.E«, »R. Ph« in še druge. Prav tako so uporabljeni različni priimki – Roschütz, Rothschütz, Ravenegg, Rožič, Rothšic, R..... V bibliografijo so uvrščeni tudi sestavki s psevdonimom »E. Podsmreka«. Tako pogosto ni mogoče točno določiti avtorja, ampak le sklepati, da je objava izpod peresa čebelarjev družine Roschütz.

Že dosedanja bera je velika, našli smo 15 monografij in tiskov (skupaj s ponatisi) in v serijskih publikacijah 170 objav. Odkrita so bila tudi malo poznana dela (Berichte über krainer Biene – prevod: Poročila o kranjski čebeli) in še posebej izdajanje strokovne čebelarske revije Imkers Rundschau, Fachblatt für Bienenzucht (prevod: Čebelarski razgledi. Strokovni list za čebelarjenje).

Nadaljevanje dela s pregledi strokovnih čebelarskih in kmetijskih publikacij v knjižnicah v tujini pa bo zelo verjetno postreglo z novimi objavami čebelarjev družine Rothschütz. Veliko njihovih del in objav je izšlo v samozaložbi na stroške njihovega podjetja Krainer Handelsbienenstand (Kranjski trgovski čebelnjak), ki je bilo na gradu Podsmreka pri Višnji Gori.

Posebej je treba pri publicistični dejavnosti čebelarjev družine Roschütz opozoriti na:

1. Monografije povezane pod naslovom »Rothschütz' Illustrierter Bienenzuchtsbetrieb (prevod: Rothschützov ilustrirani čebelarski obrat)«. Eni je dodana obsežna študija »Die Krainer Biene und ihre Zucht (Kranjska čebela in njena reja)«.
2. Samostojne publikacije »Berichte über die Krainer Biene (prevod: Poročila o kranjski čebeli)«, ki so izhajale v letih 1868 – 1870.
3. Sodelovanje pri izdajanju serijskih publikacij: Die

Krainer Biene (1873–1875) in Slovenska čebela (1873–1882) – v času, ko je bil Emil Rothschütz prvi predsednik slovenskega čebelarskega društva; urejeval je Die Krainer Biene).

4. Samostojno izdajanje in urejevanje strokovne serijske publikacije »Imkers Rundschau, Fachblatt für Bienenzucht (prevod: Čebelarski razgledi. Strokovni list za čebelarjenje)« v letih 1890–1893 (1–6) – založba: Krainer Handelsbienenstand zu Weixelburg (prevod: Kranjski trgovski čebelnjak v Višnji gori).

Spominske plošče

2011

Spominska plošča Emilu Rothschützu na mestni hiši v Višnji Gori (odkritje 20. 5. 2011)

(foto Andrej Šalehar)

2014

Spominska plošča Juriju Jonkeju na sedežu društva Kočevarjev staroselcev v Občicah (odkritje 14. 6. 2014)

(foto Andrej Šalehar)

2015

Spominska plošča Petru Pavlu Glavarju na kapeli na Lanšprežu (odkritje 11. 5. 2015)

(foto Anton Koželj)

Zaključek

V sestavku so predstavljene biografije in izvorni doprinosi k slovenskemu čebelarstvu štirih čebelarjev (Peter Pavel Glavar, Jurij Jonke, Emil Rothschütz in Josip Jerič), ki so čebelarili v bližnji in nekoliko oddaljeni okolici Stične od srede 18. do pričetka 20. stoletja. Njihovi najpomembnejši izvorni doprinosi k slovenskemu čebelarstvu urejeni kronološko so:

- 1768 – prva strokovna predstavitev kranjskega čebelarstva (Peter Pavel Glavar),
- 1771 – presoja Humlovega opazovanja prahe matic s troti v zraku v letu 1769 – pismo Petra Pavla Glavarja (23. 9. 1771),
- 1772 – Peter Pavel Glavar častni član gornjelужиške čebelarske družbe,
- 1776 – prva slovenska čebelarska knjiga (Peter Pavel Glavar),
- 1781 – strokovni predlogi za izboljšanje in dvig kranjskega čebelarstva (Peter Pavel Glavar),
- 1781 – pravila za čebelarsko vrtnarsko šolo na Lanšprežu (Peter Pavel Glavar),
- 1781 – prva čebelarska šola na Kranjskem (Lanšprež) in poučevanje v slovenskem jeziku (Peter Pavel Glavar),
- 1836, 1844 – Krajnski Zbelarzhik – tretja izdana slovenska čebelarska knjiga (Jurij Jonke),
- 1846–1851 – prve objave o kranjskem čebelarstvu v Bienen-Zeitung (Jurij Jonke),
- 1857 – inštrukcije za poučevanje čebelarstva za učitelje ljudskih šol na kmetih in Krajnski zbelarzhik (1844) (Jurij Jonke),
- 1857–1862 – prvi opis in poimenovanje kranjske čebele v sestavku Aus Unterkrain (prevod: Z Dolenjske) v Bienen-Zeitung in prvi izvozi kranjske čebele (dr. Philip Rothschütz),
- 1868–1909 – prvi kranjski trgovski čebelnjak (1868) – izvozi in širjenje kranjske čebele, listovni panj (Emil Rothschütz),
- 1868 – Kranjska kmetijska družba in pospeševanje čebelarstva (Emil Rothschütz),
- 1873 – ustanovitev kranjskega društva za umno čebelarstvo (Emil Rothschütz, Josip Jerič, dr. Razlag) in prvi predsednik v letih 1873 – 1875 (Emil Rothschütz)
- 1873, 1874 – predlog s programom za čebelarsko šolo

na gradu Podsmreka pri Višnji Gori (Emil Rothschütz),

- 1873–1884 – podpredsednik (1873 – 1875) in predsednik slovenskega društva za umno čebelarstvo (1876–1884) – (Josip Jerič),
- 1873–1875 – urejevanje revije Die Krainer Biene (Emil Rothschütz),
- 1873–1882 – urejevanje revije Slovenska čebela (Josip Jerič),
- 1879 – sodelovanje z dr. Pollmannom in vpis kranjske čebele v zooško sistematiko medonosnih čebel (Emil Rothschütz),
- 1890–1893 – izdajanje revije Imkers Rundschau (prevod: Čebelarski razgledi) na gradu Podsmreka pri Višnji Gori (družina Rothschütz).

Prispevki omenjenih štirih čebelarjev, ki so delovali na Dolenjskem, so zelo bogati. Znatno so prispevali k poznavanju, napredku in slavi kranjskega čebelarstva, k širjenju kranjske čebele v Evropi in svetu ter k vpisu kranjske čebele v zooško sistematiko medonosnih čebel.

Na koncu sestavka so posnetki spominskih plošč, ki so bile odkrite Petru Pavlu Glavarju, Juriju Jonkeju in Emilu Rothschützu v letih 2011–2015.

Viri

1. Bienenzuchtverbreitung, 8. April 1775. V: Sammlung Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1740. bis 1780. Dunaj 1786–1787, zvezek VII, št. 1680, str. 204–208 (<http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=tgb&datum=1776&page=205&size=45> – 4. 9.2013)
2. Bienensubventionen – (SI AS 533 SB 10-5 - Bienensubventionen)
3. Die Krainer Biene, 1773 – 1775 (<http://dlib.si> – 16. 7.2015)
4. Gemeinnützige Arbeiten der Churfürstl. Sächsis. Bienengesellschaft in Oberlausitz : die Physik und Oeconomie der Bienen betreffend, nebst andern dahin einschlagenden natürlichen Dingen. Erster Band. Berlin in Leipzig, 1773, 451 strani
5. Glavar, Peter Pavel. Vorschlag Beantwortung zur Verbesserung der Bienenzucht in den Kaysl. Königl. Erb-ländern (Prevod: Predlog odgovora za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah). Iz leta 1768, 26 strani. (AS SI 869 Glavar Peter Pavel, 1751 – 1784)
6. Glavar, Peter Pavel. Pogovor o čebelnih rojih. 1776 (<http://www.dedi.si/dediscina/460-pogovor-o-cebelnih-rojih> – 6.8.2012)
7. Glavar, Peter Pavel. Hochlöbliche Kais. Königliche Ackerbauss und Künste Gesellschaft (Predlog za dvig čebelarstva). V dodatku pravila

- za čebelarstvo vrtnarsko šolo na Lanšprežu. Iz leta 1781, 55 listov (Zbirka rokopisov – ARS SI 1073, 1/24 r, 13. st. – 1941)
8. Glavar, P.P. Odgovor na predlog za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah. str. 11 – 38. Napisano 1768, prevod Mihelič Stane. V: Mihelič, Stane. Anton Janša. Slovenski čebelar. Čebelarstvo društvo za Slovenijo. Ljubljana 1934, 163 strani
9. Glavar, Peter Pavel. Pogovor o čebelnih rojih. 1776. Jezikovno posodobil Mihelič Stane. str.79 – 260. V: Martin Mencej. Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu. Ljubljana 1976, 335 strani
10. Glede izvrševanja lanskih in letošnjih zborovih sklepov.. Ljubljana 1873, letnik 1871, zvezek 1, str. 4 – 18, Naznanila-Mittheilungen
11. Glonar, Joža. Peter Pavel Glavar. 41(1938)7, str. 105 –109 in št. 8, str. 121 – 123 in št. 9, str. 139 – 140 in št. 10, str. 152 – 154 in št. 11, str. 169 – 171 in št. 12, str. 185 – 186, Slovenski čebelar (<http://dlib.si> – 29.9.2013)
12. Gregori, Janez, Šalehar, Andrej. Obstoja pa ena pridna in utrjena čebela, taka je kranjska. Čebelarska zveza Slovenije, Javna svetovalna služba v čebelarstvu, Regijska zveza Petra Pavla Glavarja, 2011. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-WVXAJVHP> – 16. 7. 2015)
13. Gregori, Janez. Peter Pavel Glavar in njegovo mesto v slovenskem čebelarstvu. CXII(2010)2, str. 55 – 56, Slovenski čebelar (<http://dlib.si> – 29.9.2013)
14. Imkers Rundschau, 1890 – 1893(1-6) (<http://dlib.si> – 16. 7. 2015)
15. Locales. (1874)80, str. 568, Laibacher Zeitung (<http://dlib.si> – 29. 9. 2015)
16. Mihelič, Stane. Anton Janša. Slovenski čebelar. Njegovo življenje, delo in doba. Ljubljana 1934, 163 strani
17. Mihelič, Stane. Pregled slovenskega čebelarskega slovstva. V: Sodobno čebelarstvo. Teoretični del. Ljubljana 1955, str. I – XXIII
18. Mihelič, Stane. Čebelarstvo. str. 395 – 412. V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih znanosti. I. zvezek: Agrarno gospodarstvo. Ljubljana 1970
19. Mihelič, Stane. Peter Pavel Glavar, čebelar, čebelarski pisec, učitelj in organizator. str. 20 – 65. V: Martin Mencej. Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu. Ljubljana 1976, 335 strani
20. Mihelič Stane, Kako so opazovali praho matice leta 1769. 50(1948)1/2, str. 22-26, Slovenski čebelar (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-IOBFYIUY> – 29. 12. 2013)
21. Mihelič, Stane. Zgodovina slovenskega čebelarstva. str. 15 – 31. V: Makarovič, Gorazd in dr. Die Mensch und die Biene, Ljubljana 1989, 313 strani
22. Pravila Kranjskega društva za umno čebelarstvo. 31(1873), priloga 6 strani. Kmetijske in rokodelske novice
23. Pravila Kranjskega društva za vzrejo čebel, 1873 – 1876. Rokopis 12 strani (SI AS68/XVI/1/140)
24. Pravila slovenskega društva za umno čebelarstvo. 4(1876)2, str. 9 – 12, Slovenska čebela (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-PQE5HHXX> – 29. 9.2015)
25. Pollmann, August. Die krainische Biene. Apis melifica carnica. Str. 45 – 50. V: Werth der verschiedenen Bienenracen und deren Varietäten, bestimmt durch Urtheile namhafter Bienenzüchter. 2. izdaja. Lepizig 1889, 100 strani
26. Rothschütz, E. Bienenzuchtsschule. Smerek 1874, 11 strani. (Bienen-subventionen – SI AS 533 SB 10-5)
27. Roschütz, P. Aus Unterkrain. 13(1857)19, str. 225 – 226, Bienen-Zeitung
28. Slovenska biografija (elektronski vir), Ljubljana 2013, Slovenska akademija znanosti in umetnosti (<http://www.slovenska-biografija.si/> – 16. 7. 2015)
29. Slovenska čebela. 1873 – 1882. (<http://dlib.si> – 16. 7. 2015)
30. Šalehar, Andrej. »«Aus Unterkrain» (Iz Dolenjske) - Bienen-Zeitung (1857).« Slovenski čebelar letnik 112. številka 12 (2010) str. 396-398. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KIFF8ZVY> – 16. 7. 2015)
31. Šalehar, Andrej. Pravila Petra Pavla Glavarja za čebelarstvo vrtnarsko šolo na Lanšprežu iz leta 1781. Regijska čebelarska zveza Petra Pavla Glavarja, 2013. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GU6NHIQO> – 16. 7. 2015)
32. Šalehar Andrej, Gregori, Janez: Zapiso o kranjski čebeli med leti 1857 in 1879: prispevek k bibliografiji s kratkimi izpiski, od Roschützeve objave »Aus Unterkrain« (1857) do Pollmanove knjige »Werth der verschiedenen Bienenracen und deren Varietäten, bestimmt durch Uhrtheile namhafter Bienenzüchter« (1879) [Elektronski vir]. Digitalna knjižnica Slovenije. (<http://www.dlib.si/v2/Default.aspx>, URN:NBN:SI:doc-VQOIPPOA), Rodica, Ljubljana, 26. 5. 2010, 129 strani.
33. Šalehar, Andrej. Kdaj je bila »kranjska čebela« prvič opisana in kdaj prvič zapisana? Slovenski čebelar letnik 114. številka 1 (2012) str. 19-21. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-XCPXTBZX> – 16. 7. 2015)
34. Šalehar, Andrej. Poučevanje čebelarstva na Kranjskem. Regijska čebelarska zveza Petra Pavla Glavarja, 2014. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GERFHPW7> – 16. 7. 2015)
35. Šalehar, Andrej, Gregori, Janez, Debenjak, Doris, Koželj, Anton, Gril, Avgust, Jaklitsch, Hans, Janklitsch, Helena, Tomec, Anton, Rogelj, Jurš Helena. Georg Jurij Jonke - črmošnjiški župnik in kranjski čebelar. Čebelarska zveza Slovenije, Društvo Kočevarjev staroselcev, Regijska čebelarska zveza Petra Pavla Glavarja, 2012. 132 strani (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OPVTITINY> – 16. 7. 2015)
36. Umek, Ema. Kranjska kmetijska družba 1767 – 1787. 29(2006)1, str. 1 – 34, Arhivi (<http://dlib.si>. – 16. 7. 2015)
37. Vabilo na pristop k čebelarskemu društvu za kranjsko in sosednje dežele. 31(1873)33, str. 262-263, Kmetijske in rokodelske novice
38. Vrhovec, Ivan. Slavni Slovenci; II. Peter Pavel Glavar. 5(1885)6, Ljubljanski zvon. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-E-2JUFUD3> – 27.9.2013)